

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

27. ožujka 2012. (*)

„Članak 82. UEZ-a – Poštanski poduzetnik u vladajućem položaju i s obvezom pružanja univerzalne usluge u vezi s određenom adresiranom poštom – Niske cijene koje se primjenjuju na određene bivše klijente konkurenta – Nepostojanje dokaza o namjeri – Cjenovna diskriminacija – Niske i selektivne cijene – Stvarno ili vjerojatno isključenje konkurenta – Utjecaj na tržišno natjecanje, a time i na potrošače – Objektivna opravdanost”

U predmetu C-209/10,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Højesteret (Danska), odlukom od 27. travnja 2010., koju je Sud zaprimio 3. svibnja 2010., u postupku

Post Danmark A/S

protiv

Konkurrencerådet,

uz sudjelovanje:

Forbruger-Kontakt a-s,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: V. Skouris, predsjednik, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, predsjednici vijeća, A. Rosas, A. Ó Caoimh (izvjestitelj), L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadjiev i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Mengozzi,

tajnik: C. Strömholm, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 1. ožujka 2011.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Post Danmark A/S, S. Zinck, *advokat*, T. Lübbig, *Rechtsanwalt*, i N. Westergaard, *advokat*,
- za Forbruger-Kontakt a-s, P. Stig Jakobsen, *advokat*,
- za dansku vladu, C. Vang, u svojstvu agenta, uz asistenciju O. Koktvedgaard, *advokat*,

- za češku vladu, M. Smolek, T. Müller i V. Štencel, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju F. Arene, *avvocato dello Stato*,
- za Europsku komisiju, B. Gencarelli, U. Nielsen i K. Mojzesowicz, u svojstvu agenata,
- za Nadzorno tijelo EFTA-e, X. Lewis i M. Schneider, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 24. svibnja 2011.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 82. UEZ-a.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Post Danmark A/S (u daljnjem tekstu: Post Danmark) i Konkurrencerådet (vijeće za tržišno natjecanje) u pogledu cijena koje je društvo Post Danmark naplaćivalo trima bivšim klijentima svojeg konkurenta, Forbruger-Kontakt a-s (u daljnjem tekstu: Forbruger-Kontakt).

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 3 Post Danmark i Forbruger-Kontakt su dva najveća poduzetnika u sektoru distribucije neadresirane pošte u Danskoj (prospekti, telefonski imenici, reklamne brošure, lokalni i regionalni časopisi itd.). Prema zahtjevu za prethodnu odluku taj je sektor u potpunosti liberaliziran i nije obuhvaćen danskim zakonodavstvom u području poštanskih usluga. Nije sporno u glavnom postupku da se predmetno tržište može smatrati tržištem distribucije neadresirane pošte u Danskoj.
- 4 U vrijeme nastanka činjenica iz glavnog postupka društvo Post Danmark držalo je monopol na distribuciju adresiranih pisama i paketa koji nisu premašivali određenu masu, a on je bio povezan s obvezom pružanja univerzalne usluge distribucije adresirane pošte do te mase na temelju samog prava distribucije. Društvo Post Danmark je u tu svrhu raspolagalo mrežom koja je pokrivala čitavo državno područje, a upotrebljavala se i za distribuciju neadresirane pošte.
- 5 Glavna je djelatnost društva Forbruger-Kontakt, subjekta u novinskoj grupaciji Søndagsavisen a-s, distribucija neadresirane pošte. U vrijeme nastanka činjenica iz glavnog postupka to je društvo, prije svega stjecanjem manjih poduzetnika za distribuciju, stvorilo distribucijsku mrežu koja je pokrivala gotovo cijelo državno područje.

- 6 Do 2004. grupacije SuperBest, Spar i Coop, poduzetnici u sektoru velike distribucije, bile su važni klijenti društva Forbruger-Kontakt. Pred kraj 2003. društvo Post Danmark sklopilo je ugovore s te tri grupacije o distribuciji njihove neadresirane pošte od 1. siječnja 2004.
- 7 Prije sklapanja ugovora s društvom Post Danmark grupacija Coop pregovarala je i s tim poduzetnikom i s društvom Forbruger-Kontakt. Ponude tih dvaju subjekata su u smislu cijene bile usporedive, iako je cijena društva Post Danmark bila tek neznatno niža.
- 8 Nakon pritužbe koju je podnijelo društvo Forbruger-Kontakt, Konkurrencerådet je odlukom od 29. rujna 2004. utvrdio da je društvo Post Danmark zloupotrijebilo vladajući položaj na danskom tržištu distribucije neadresirane pošte provedbom politike ciljanih popusta za pridobivanje vjernosti klijenata na način da, prvo, prema svojim klijentima nije postupalo na jednak način u smislu cijena i popusta (što je Konkurrencerådet ocijenio kao „cjenovnu diskriminaciju drugog stupnja”) i, drugo, da je prema bivšim klijentima društva Forbruger-Kontakt primjenjivalo cijene različite od onih koje su vrijedile za njegove postojeće klijente, pri čemu društvo Post Danmark te znatne razlike u svojim cjenovnim uvjetima i popustima nije moglo opravdati na temelju troškova (praksa koju je Konkurrencerådet ocijenio kao „cjenovnu diskriminaciju prvog stupnja”).
- 9 Sud koji je uputio zahtjev navodi da, iako društvo Post Danmark cijenom koju je ponudilo grupaciji Coop nije moglo pokriti svoje „prosječne ukupne troškove”, moglo je pokriti svoje „prosječne dodatne troškove”.
- 10 Društvo Post Danmark smatra da je ugovorom sklopljenim s tom grupacijom omogućeno ostvarenje znatnih ušteda radi ekonomije razmjera, koje su nastale posebno zbog činjenice da se ugovor odnosio na pet robnih marki te grupacije te stoga na do pet pošiljaka po kućanstvu. U vezi s time je u zahtjevu za prethodnu odluku navedeno da su se od 2003. do 2004. troškovi društva Post Danmark za distribuciju neadresirane pošte smanjili za 0,13 DKK po pošiljci.
- 11 Konkurrencerådet je unatoč tome smatrao da u analizi troškova taj element ne utječe na procjenu ukupne cjenovne politike koju je društvo Post Danmark primjenjivalo prema grupaciji Coop. Prvo, društvo Post Danmark u svoju opću politiku cijena i popusta nije uključilo kriterij koji se temelji na ekonomiji razmjera i, drugo, zanemarivo smanjenje troškova distribucije više poštanskih pošiljaka jednom kućanstvu nije bilo povezano s činjenicom da je pošiljke slao jedan te isti pošiljatelj.
- 12 Konkurrenceankenævnet (žalbeno vijeće za tržišno natjecanje) je odlukom od 1. srpnja 2005. potvrdio odluku Konkurrencerådeta od 29. rujna 2004.
- 13 Osim toga, Konkurrenceankenævnet je potvrdio odluku Konkurrencerådeta od 24. studenoga 2004. u kojoj je utvrđeno da nije bilo moguće dokazati da je društvo Post Danmark namjerno nastojalo ukloniti konkurenciju te da stoga nije zloupotrijebilo svoj vladajući položaj na tržištu distribucije neadresirane pošte praksom predatorskih cijena.

- 14 Te odluke Konkurrencerådeta i Konkurrenceankenævnet postale su pravomoćne u mjeri u kojoj je njima utvrđeno, s jedne strane, nepostojanje zlouporabe vladajućeg položaja predatorskim cijenama i, s druge strane, postojanje takve zlouporabe zbog politike „cjenovne diskriminacije drugog stupnja” prema klijentima društva Post Danmark, osim prema grupacijama SuperBest, Spar i Coop.
- 15 Društvo Post Danmark je pred Østre Landsret (istočni okružni sud) pobijalo te odluke u dijelu u kojem se odnose na zlouporabu vladajućeg položaja u obliku niskih i selektivnih cijena koje su se primjenjivale na zadnje navedene grupacije.
- 16 Taj je sud odlukom od 21. prosinca 2007. te odluke Konkurrencerådeta i Konkurrenceankenævnet potvrdio u dijelu u kojem je bilo utvrđeno da je društvo Post Danmark zloupotrijebilo vladajući položaj na danskom tržištu distribucije neadresirane pošte jer je 2003. i 2004. prema bivšim klijentima društva Forbruger-Kontakt provodilo cjenovnu politiku različitu od one koja je vrijedila za njegove postojeće klijente, pri čemu tu razliku nije moglo opravdati na temelju troškova.
- 17 Društvo Post Danmark je protiv odluke Østre Landsret podnijelo žalbu pred sudom koji je uputio zahtjev. Posebno je tvrdilo da se, prema kriterijima koji proizlaze iz presude od 3. srpnja 1991., AKZO/Komisija (C-62/86, Zb., str. I-3359.), kako je „izmijenjena” Odlukom Komisije 2001/354/EZ od 20. ožujka 2001., o postupku na temelju članka 82. Ugovora o EZ-u (predmet COMP/35.141 – Deutsche Post AG) (SL L 125, str. 27.), cijene ponuđene grupaciji Coop mogu smatrati zlouporabom samo ako se može dokazati namjera uklanjanja konkurencije. S druge strane, Konkurrencerådet je tvrdio da namjera uklanjanja konkurencije nije nužna da bi praksa selektivnih cijena, nižih od prosječnih ukupnih troškova, ali viših od prosječnih dodatnih troškova, predstavljala zlouporabu vladajućeg položaja.
- 18 U tim je uvjetima Højesteret odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 82. UEZ-a tumačiti tako da selektivno sniženje cijena poštanskog poduzetnika u vladajućem položaju, koji ima obvezu pružanja univerzalne usluge, na razinu nižu od prosječnih ukupnih troškova poštanskog poduzetnika, ali višu od prosječnih dodatnih troškova pružatelja, čini zlouporabu isključivanjem, ako se utvrdi da cijene nisu postavljene na tu razinu radi uklanjanja konkurencije?
2. Ako je odgovor na prvo pitanje da selektivno sniženje cijena u okolnostima opisanim u tom pitanju u određenim okolnostima može činiti zlouporabu isključivanjem, koje okolnosti nacionalni sud mora uzeti u obzir?”

O prethodnim pitanjima

- 19 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjima, koje valja proučiti zajedno, u biti pita u kojim se okolnostima određena politika niskih cijena, koju primjenjuje poduzetnik u vladajućem položaju prema određenim bivšim klijentima konkurenta, treba smatrati praksom zlouporabe isključivanjem koja se protivi članku 82. UEZ-a, a posebno, može li se utvrđenje da takva praksa postoji temeljiti samo na okolnosti da je poduzetnik u vladajućem položaju prema samo jednom klijentu primjenjivao cijenu koja je niža od

prosječnih ukupnih troškova pripisanih predmetnoj djelatnosti, ali viša od ukupnih dodatnih troškova koji se odnose na tu djelatnost.

- 20 Iz sudske prakse je razvidno da članak 82. UEZ-a ne obuhvaća samo prakse koje izravno nanose štetu potrošačima, već i prakse koje potrošačima nanose štetu svojim utjecajem na tržišno natjecanje (presuda od 17. veljače 2011., TeliaSonera Sverige, C-52/09, Zb., str. I-527., t. 24 i navedena sudska praksa). Izraz „praksa zlouporabe isključivanjem”, koji je upotrijebljen u prethodnim pitanjima, valja razumjeti u tom smislu.
- 21 Prema ustaljenoj sudskoj praksi utvrđenje postojanja takvog vladajućeg položaja samo po sebi ne znači nikakvu kritiku protiv predmetnog poduzetnika (vidjeti presude od 9. studenoga 1983., *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisija*, 322/81, Zb., str. 3461., t. 57., i od 16. ožujka 2000., *Compagnie maritime belge transports i dr./Komisija*, C-395/96 P i C-396/96 P, Zb., str. I-1365., t. 37.). Naime, cilj članka 82. nikako nije spriječiti poduzetnika da vlastitim zaslugama stekne vladajući položaj na tržištu (vidjeti posebno navedenu presudu *TeliaSonera Sverige*, t. 24.). Svrha tog članka nije niti osigurati ostanak na tržištu konkurenata koji su manje učinkoviti od poduzetnika u vladajućem položaju.
- 22 Svaki učinak isključivanja stoga nije nužno štetan za tržišno natjecanje (vidjeti analogijom navedenu presudu *TeliaSonera Sverige*, t. 43.). Tržišno natjecanje na temelju zasluga može, prema definiciji, dovesti do odlaska s tržišta ili marginalizacije konkurenata koji su manje učinkoviti i stoga manje privlačni potrošačima, posebno sa stajališta cijene, izbora, kvalitete ili inovacije.
- 23 Prema jednako ustaljenoj sudskoj praksi, poduzetnik u vladajućem položaju ima posebnu odgovornost da svojim postupanjem ne ugrožava učinkovito i nenarušeno tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu (vidjeti presudu od 2. travnja 2009., *France Télécom/Komisija*, C-202/07 P, Zb., str. I-2369., t. 105. i navedenu sudsku praksu). Kada vladajući položaj potječe iz nekadašnjeg zakonskog monopola, tu je činjenicu potrebno uzeti u obzir.
- 24 U tom pogledu valja podsjetiti da se članak 82. UEZ-a posebno primjenjuje na postupanje poduzetnika u vladajućem položaju koje, na štetu potrošača, korištenjem sredstvima različitim od sredstava mjerodavnih za normalno tržišno natjecanje na temelju transakcija gospodarskih subjekata narušava održavanje razine tržišnog natjecanja koja još postoji na tržištu ili razvoj tog tržišnog natjecanja (vidjeti u tom smislu navedene presude *AKZO/Komisija*, t. 69., *France Télécom/Komisija*, t. 104. i 105., i od 14. listopada 2010., *Deutsche Telekom/Komisija*, C-280/08 P, Zb., str. I-9555., t. 174., 176. i 180. i navedenu sudsku praksu).
- 25 Stoga se člankom 82. UEZ-a poduzetniku u vladajućem položaju među ostalim zabranjuje provođenje praksi određivanja cijena koje imaju učinak isključivanja njegovih konkurenata koji se smatraju jednako učinkovitim kao što je on, te jačanje njegova vladajućeg položaja uporabom drugih sredstava koja nisu dio tržišnog natjecanja na temelju zasluga. Stoga se u tom smislu svako tržišno natjecanje u pogledu cijena ne može smatrati legitimnim (vidjeti u tom smislu navedene presude *AKZO/Komisija*, t. 70. i 72., *France Télécom/Komisija*, t. 106., i *Deutsche Telekom/Komisija*, t. 177.).

- 26 Kako bi se utvrdilo je li poduzetnik u vladajućem položaju zloupotrijebio taj položaj primjenom svojih praksi određivanja cijena, potrebno je razmotriti sve okolnosti i ispitati pokušava li se tim praksama kupcu oduzeti ili ograničiti mogućnost izbora izvora opskrbe, konkurentima spriječiti pristup tržištu, primijeniti nejednake uvjete na istovrsne poslove s ostalim trgovinskim partnerima, čime ih se stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju, ili narušavanjem tržišnog natjecanja ojačati svoj vladajući položaj (navedena presuda Deutsche Telekom/Komisija, t. 175. i navedena sudska praksa).
- 27 U navedenoj presudi AKZO/Komisija, u kojoj je razmotreno pitanje je li poduzetnik primjenjivao predatorske cijene, Sud je u točki 71. presudio, prvo, da cijene koje su niže od prosječnih „varijabilnih” troškova (troškova koji se mijenjaju ovisno o proizvedenim količinama) u načelu treba smatrati zluporabom jer se smatra da poduzetnik u vladajućem položaju primjenom takvih cijena nema nikakvu drugu gospodarsku svrhu osim uklanjanja konkurencije. Drugo, u točki 72. te presude presudio je da cijene niže od prosječnih ukupnih troškova, ali više od prosječnih varijabilnih troškova, treba smatrati zluporabom ako su utvrđene u okviru plana za uklanjanje konkurenta.
- 28 Stoga je za ocjenu zakonitosti politike niskih cijena koju primjenjuje poduzetnik u vladajućem položaju Sud primijenio kriterije koji se temelje na usporedbi predmetnih cijena i određenih troškova poduzetnika u vladajućem položaju te na strategiji tog poduzetnika (vidjeti navedene presude AKZO/Komisija, t. 74., i France Télécom/Komisija, t. 108.).
- 29 U pogledu postojanja eventualne strategije društva Post Danmark usmjerene protiv konkurencije, iz spisa je razvidno da se pritužba koja je bila povod za spor u glavnom postupku odnosila na mogućnost da bi društvo Post Danmark politikom niskih cijena prema nekim važnim klijentima svojeg konkurenta moglo tog konkurenta ukloniti s predmetnog tržišta. Međutim, iz zahtjeva za prethodnu odluku razvidno je da nije bilo moguće utvrditi da je društvo Post Danmark namjerno nastojalo isključiti tog konkurenta.
- 30 Osim toga, suprotno argumentima danske vlade koja je u ovom postupku iznijela očitovanja u potporu stajalištu koje je u glavnom postupku predložio Konkurrencerådet, činjenica da se praksa poduzetnika u vladajućem položaju, poput cjenovne politike iz glavnog postupka, može opisati kao „cjenovna diskriminacija” odnosno kao primjena različitih cijena na različite klijente ili različite kategorije klijenata u pogledu proizvoda ili usluga čiji su troškovi isti ili, obratno, primjena jedinstvene cijene na klijente za koje se troškovi ponude razlikuju, ne može sama po sebi ukazivati na postojanje prakse zluporabe isključivanjem.
- 31 U predmetnom slučaju iz spisa je razvidno da danska tijela za zaštitu tržišnog natjecanja za usporedbu cijena i troškova nisu primijenila pojam „varijabilni troškovi” koji je naveden u sudskoj praksi koja proizlazi iz gore navedene presude AKZO/Komisija, već drugi pojam, kojem su ta tijela dala naziv „dodatni troškovi”. U tom je pogledu iz pisanih očitovanja danske vlade i njezinih pisanih odgovora Sudu razvidno da su ta tijela „dodatne troškove” definirala kao „troškove koji bi u kratkom ili srednjem roku (tri do pet godina) trebali nestati, ako bi društvo Post Danmark prestalo obavljati djelatnost distribucije neadresirane pošte”. Osim toga, ta je vlada

navela da su „prosječni ukupni troškovi” definirani kao „prosječni dodatni troškovi kojima se dodaje procjenom utvrđen dio zajedničkih troškova društva Post Danmark koji su povezani s djelatnostima koje nisu obuhvaćene obvezom pružanja univerzalne usluge”.

- 32 Međutim, kako je navedena vlada navela u pisanim odgovorima na ta pitanja, značajka spora u glavnom postupku jest postojanje znatnih troškova koji se odnose i na djelatnosti koje su uključene u obvezu društva Post Danmark u pogledu pružanja univerzalne usluge i na djelatnost distribucije neadresirane pošte. Ti „zajednički” troškovi nastali su posebno zbog činjenice da je u vrijeme nastanka činjenica iz glavnog postupka društvo Post Danmark upotrebljavalo istu infrastrukturu i isto osoblje i za djelatnost distribucije neadresirane pošte i za djelatnost koju je obavljalo na temelju obveze pružanja univerzalne usluge povezane s određenim adresiranim pošiljkama. Ista vlada navodi da bi se, prema mišljenju Konkurrencerådet, u roku od tri do pet godina troškovi djelatnosti koje su uključene u obvezu pružanja univerzalne usluge mogli smanjiti ako Post Danmark prestane distribuirati neadresiranu poštu, jer se djelatnost distribucije neadresirane pošte tog poduzetnika oslanja na njegova „zajednička sredstva distribucijske mreže”.
- 33 U tim je okolnostima iz spisa razvidno, a posebno iz točaka 148. do 151. i 200. odluke Konkurrencerådet od 24. studenoga 2004., navedene u točki 13. ove presude, da je Konkurrencerådet u procjenu troškova koje je nazvao „prosječni dodatni troškovi” među ostalim uključio ne samo fiksne i varijabilne troškove koji se mogu pripisati samo djelatnosti distribucije neadresirane pošte, već i druge elemente nazvane „zajednički varijabilni troškovi”, „75 % troškova zajedničkih logističkih kapaciteta koji su se mogli pripisati” i „25 % troškova koji se nisu mogli pripisati”.
- 34 Valja istaknuti da se u posebnim okolnostima spora u glavnom postupku čini da je namjera takve metode pripisivanja bila utvrđivanje najbitnijih troškova koje je moguće pripisati djelatnosti distribucije neadresirane pošte.
- 35 Po završetku te procjene među ostalim je utvrđeno da cijena koja je ponuđena grupaciji Coop nije društvu Post Danmark omogućila da pokrije prosječne ukupne troškove koji se mogu pripisati djelatnosti distribucije neadresirane pošte u cjelini, ali je omogućivala pokriće prosječnih dodatnih troškova koji se odnose na tu djelatnost, kako su ih procijenila danska tijela za zaštitu tržišnog natjecanja.
- 36 Osim toga, nije sporno da su u ovom slučaju cijene ponuđene grupacijama Spar i SuperBest procijenjene kao više od prosječnih ukupnih troškova, kako su ih procijenila ta tijela. U tim okolnostima ne može se zaključiti da takve cijene imaju protutržišne učinke.
- 37 U pogledu cijena koje su se primjenjivale za grupaciju Coop, cjenovna politika iz spora u glavnom predmetu ne može se smatrati praksom zlorabe isključivanjem jednostavno zato jer poduzetnik u vladajućem položaju samo za jednog klijenta primjenjuje cijenu koja je niža od prosječnih ukupnih troškova pripisanih predmetnoj djelatnosti, ali je viša od prosječnih dodatnih troškova koji se odnose na tu djelatnost, kao što su obje vrste troškova procijenjene u sporu u glavnom predmetu.

- 38 Naime, u mjeri u kojoj poduzetnik u vladajućem položaju određuje cijene tako da su pokriveni najbitniji troškovi koji se mogu pripisati prodaji predmetnog proizvoda ili pružanju predmetnih usluga, u načelu će konkurent koji je jednako učinkovit kao i taj poduzetnik moći konkurirati tim cijenama, a da mu na dulji rok ne nastanu gubici koje ne može podnijeti.
- 39 Sud koji je uputio zahtjev mora odgovarajuće okolnosti iz spora u glavnom postupku ocijeniti u kontekstu utvrđenja iz prethodne točke. U svakom slučaju, iz spisa koji su na raspolaganju Sudu razvidno je da je društvo Forbruger-Kontakt uspjelo održati svoju distribucijsku mrežu unatoč gubitku obujma pošte koju su dostavljala tri predmetna klijenta te je 2007. uspjelo ponovno preuzeti poštu grupacije Coop, a od tada i poštu grupacije Spar.
- 40 Ako sud koji je uputio zahtjev nakon te ocjene ipak mora utvrditi da zbog postupanja društva Post Danmark postoje protutržišni učinci, valja podsjetiti da poduzetnik u vladajućem položaju može opravdati ponašanje koje bi moglo biti obuhvaćeno zabranom iz članka 82. UEZ-a (vidjeti u tom smislu osobito presude od 14. veljače 1978., *United Brands i United Brands Continentaal/Komisija*, 27/76, Zb., str. 207., t. 18., od 6. travnja 1995., *RTE i ITP/Komisija*, C-241/91 P i C-242/91 P, Zb., str. I-743., t. 54. i 55., i gore navedenu presudu *TeliaSonera Sverige*, t. 31. i 75.).
- 41 Takav poduzetnik može posebno u tu svrhu dokazati da je njegovo postupanje objektivno potrebno (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 1985., *CBEM*, 311/84, Zb., str. 3261., t. 27.) ili da je učinak isključivanja moguće izjednačiti ili čak nadmašiti prednostima u pogledu učinkovitosti koje isto tako koriste potrošačima (presude od 15. ožujka 2007., *British Airways/Komisija*, C-95/04 P, Zb., str. I-2331., t. 86., i *TeliaSonera Sverige*, t. 76.).
- 42 U pogledu potonjeg, poduzetnik u vladajućem položaju mora dokazati da povećanje učinkovitosti koje bi moglo proizlaziti iz razmatranog postupanja poništava vjerojatne negativne učinke na tržišno natjecanje i interese potrošača na pogođenim tržištima ili da se ta učinkovitost povećala ili bi se mogla povećati zbog navedenog postupanja, da je takvo postupanje neophodno za ostvarenje tog povećanja učinkovitosti i da ne uklanja učinkovitu konkurenciju uklanjanjem svih ili većine postojećih izvora stvarne ili potencijalne konkurencije.
- 43 U predmetnom slučaju, u pogledu razmatranja iz prethodne točke 11., dovoljno je navesti da samo činjenica da među elementima koji se uzimaju u obzir u cjenicima koje primjenjuje društvo Post Danmark ne postoji kriterij koji bi se izričito temeljio na povećanju učinkovitosti ne može opravdati odbijanje uzimanja u obzir, ako je to potrebno, takvog povećanja učinkovitosti, pod uvjetom da su postojanje i opseg takvog povećanja utvrđeni u skladu sa zahtjevima iz točke 42. ove presude.
- 44 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti da članak 82. treba tumačiti tako da se politika niskih cijena koju poduzetnik u vladajućem položaju primjenjuje na neke važne bivše klijente konkurenta ne može smatrati praksom zlouporabe isključivanjem samo zato jer je cijena koju taj poduzetnik primjenjuje na jednog od tih klijenata niža od prosječnih ukupnih troškova pripisanih predmetnoj djelatnosti, ali je viša od prosječnih dodatnih troškova koji se odnose na tu djelatnost, kako su procijenjeni u postupku koji je bio povod za spor u

glavnom predmetu. Kako bi se ocijenilo postoje li u okolnostima poput onih u navedenom predmetu protutržišni učinci, valja razmotriti je li rezultat te cjenovne politike, ako nije objektivno opravdana, stvarno ili vjerojatno isključivanje tog konkurenta na štetu tržišnog natjecanja, a time i interesa potrošača.

Troškovi

- 45 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Članak 82. UEZ-a treba tumačiti tako da se politika niskih cijena koju poduzetnik u vladajućem položaju primjenjuje na neke važne bivše klijente konkurenta ne može smatrati praksom zlouporabe isključivanjem samo zato jer je cijena koju taj poduzetnik primjenjuje na jednog od tih klijenata niža od prosječnih ukupnih troškova pripisanih predmetnoj djelatnosti, ali je viša od prosječnih dodatnih troškova koji se odnose na tu djelatnost, kako su procijenjeni u postupku koji je bio povod za spor u glavnom predmetu. Kako bi se ocijenilo postoje li u okolnostima poput onih u navedenom predmetu protutržišni učinci, valja razmotriti je li rezultat te cjenovne politike, ako nije objektivno opravdana, stvarno ili vjerojatno isključivanje tog konkurenta na štetu tržišnog natjecanja, a time i interesa potrošača.

[Potpisi]

---

* Jezik postupka: danski